

Eskişehir'de
**Katılımcı Demokrasi,
Katılımcı Bütçe**

Gürcan Banger

Değişen zaman mı yoksa biz miyiz?

- **Sürdürülebilir Gelişme**
 - Sağlıklı çevre
 - Ekonomik ilerleme
 - Sosyal adalet
- **İnsan Hakları**
 - Bireysel güvenlik
 - Kültürel kimlik
 - Sosyal bütünleşme
- **Demokrasi**
 - İyi yönetim
 - Saydamlık
 - Doğrudan katılım

- ❑ Bu çağda değişim, sadece bilim ve teknolojide değil.
- ❑ Bugüne kadar iyi bildiğimizi sandığımız sosyal, kültürel ve siyasal kavramlar da hızla değişiyor.
- ❑ **Demokrasi**, bunlardan sadece birisi...

Demokrasinin Dönüşümü

Zamanın ruhu
değişiyor

- ❑ Eski çağlarda tüm ‘yurttaşların’ kararlara doğrudan katılımına dayanan yönetim anlayışı, zamanla değişime uğrayarak sınırlı katılım ve temsil hakkı veren bir biçime dönüştü.
- ❑ Yurttaş kavramına mülksüz erkekler, kadınlar ve köleler dahil edilmiyordu.
- ❑ Böylece gerçek yönetim fonksiyonunu, seçilmiş bir siyasal ve/veya profesyonel gruba bırakan bir **temsil sistemine** dönüştü.

Temsilî Demokrasi Krizi

- ❑ Bugün temsilî demokrasi sisteminin halkın ihtiyaçlarını karşılamadığı ortadadır.
- ❑ Çünkü **temsilî demokrasi**; toplum içinden bireyleri, 'parlamento / meclis' adı verilen ortamda bir araya getirerek doğrudan demokrasinin bir benzerini (benzetimini) oluşturmaya çalışmaktadır.
- ❑ Böyle demokrasinin temel unsuru birey (yani **vatandaş**), pasif bir konumda kalmaktadır.

Krizi Aşmak İçin...

❑ Temsili demokrasi krizini aşabilmek için demokrasi kavramında yeni açılımlar aranmaktadır:

- Bunlardan **birincisi**; bireyleri süreçlere doğrudan katmayı hedefleyen **katılımcı demokrasi** anlayışı,
- **İkincisi** ise toplulukları hedef alan **çoğulcu (çok kültürcü) demokrasi** anlayışıdır.

Etkileşimli yönetim

- Bugün için temsili demokrasinin sıkıntılarını aşmak için gerekli, yeterli ve kolayca uygulanabilir yeni bir modeli yaratabildiğimiz söylenemez.
- Ama halkı, temsili demokrasinin süreçlerine, **katılımcı ve çok özneli demokrasi** anlayışı çerçevesinde katabiliriz.
- Böylece **karma bir sistem** oluşturarak temsilî demokrasinin bazı sorunlarını aşma fırsatı doğacaktır.

Katılımcı Demokrasi

□ **Katılımcı demokrasi**; tüm vatandaşların görüşlerini açıklama hakkına sahip olduğu (kamusal alan),

- kendi yaşamlarını etkileyen çevresel, ekonomik, sosyal veya siyasal tartışmalara doğrudan katılabildiği,
- yetki ve sorumluluğun yerel ve bölgesel topluluklarda bulunduğu,
- yalnız 'zorunlu hallerde' daha üst yönetim basamaklarına devredildiği bir sistemi tanımlamaktadır.

Kamusal
Alan

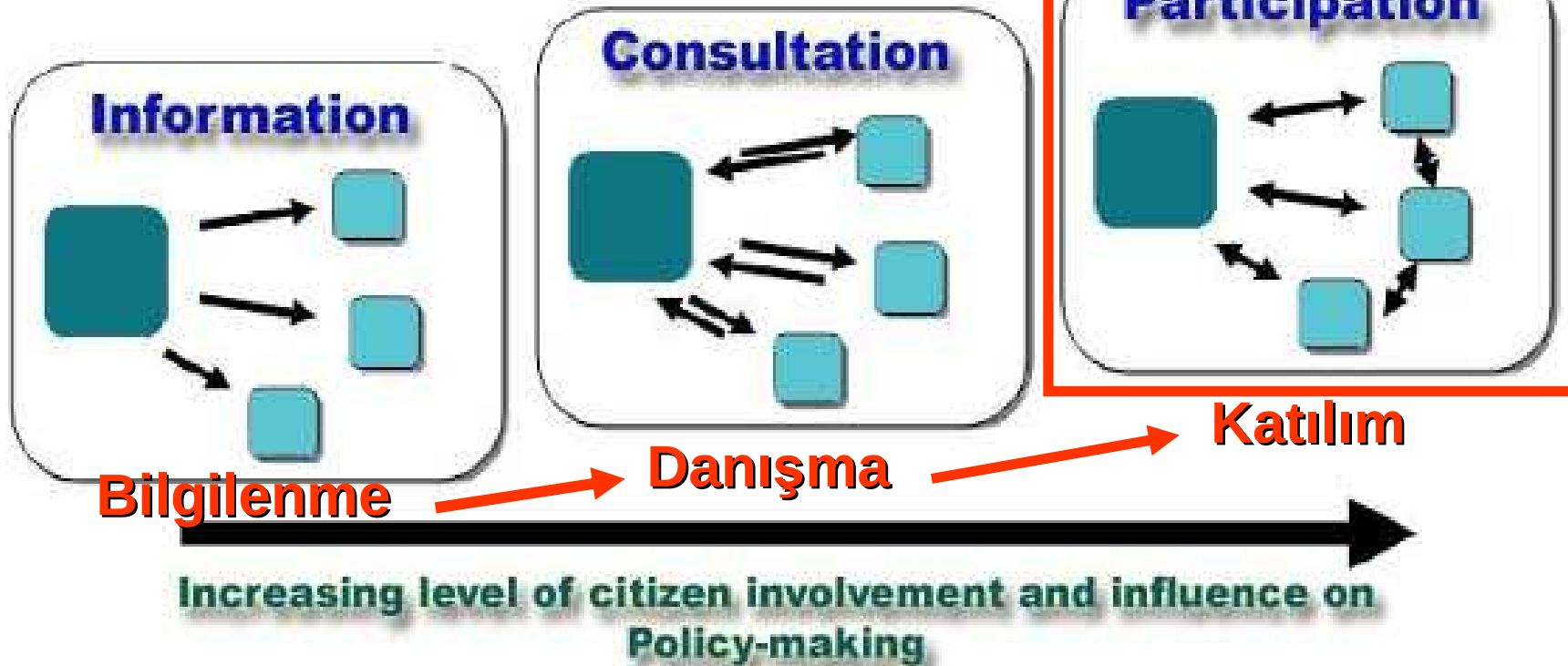

Katılımcı Demokrasi ve Yönetişim

- ☐ Katılımcı demokrasi, pasif bir yurttaşlık profili ile gerçekleşemez.
- ☐ Yurttaşların gönüllü, istekli, girişimci ve aktif olmaları istenir.
- ☐ Katılımcı demokrasinin yönetme felsefesi, **yönetişim** anlayışı üzerine kurulmuştur.
- ☐ Yönetim yaklaşımı, yöneten / yönetilen üzerine kurulurken; yönetim anlayışı, aktör sayısını artırıp hiyerarşiyi kaldırmayı hedefler.

PARTICIPATORY DEMOCRACY

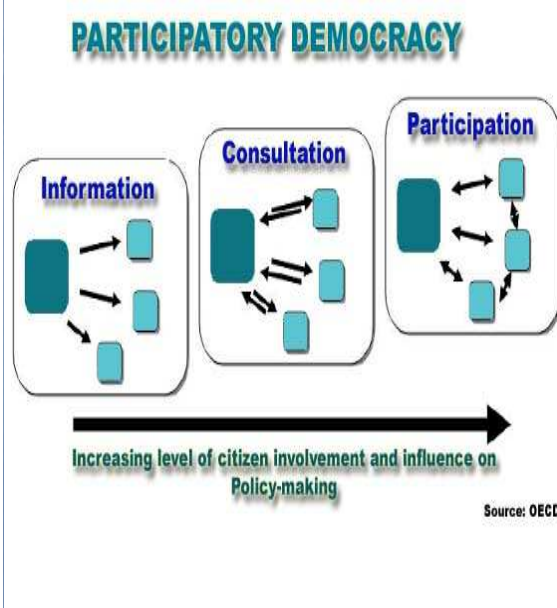
Katılımcı Demokrasi

Source: OECD

Politika üretiminde yurttaş etkinliğinin artırılması

Katılımcı Demokrasi Neye Yarar?

□ Katılımcı demokrasi anlayışını temel alan bir yönetim anlayışı bize neler kazandırır?

1. Seçmenler karar mekanizmalarında yer alır, erk sahibi olur ve kararları etkilerler;
2. Yurttaşlar pasiflikten kurtulup harekete geçerek alternatif ve dengeleyici paralel bir güç oluştururlar;
3. Böylece vatandaşların politikaya olan güvensizlik, ilgisizlikleri aşılabılır; yozlaşmanın önü alınabilir;

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Katılımcı Demokrasi Neye Yarar?

4. Katılımcı demokrasi uygulamaları ile halk öğrenir, bilgisi artar ve böylece politik kültür değişir,
5. Çünkü politik kültürde kalıcı değişim daima aşağıdan başlar;
6. Katılımcı demokrasi, hem bir karar verme aracı hem de bir iyileştirme sürecidir;
7. Katılımcı demokrasi halkın sürekli eğitimini, katılımını ve birlikte karar verip iş yapabilmesini sağlar;

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Katılımcı Demokrasi Neye Yarar?

- 8.** Katılımcı demokrasi ortamında seçmenlerin politikayı seçim dışında da (hatta devamlı olarak) etkileme olanağı doğar;
- 9.** Katılımcı demokratik bir ortam vatandaşlara ödev ve sorumluluk yükler; yurttaş olmanın gereklerini kavramalarına yardımcı olur;
- 10.** Temsili demokrasinin yarattığı seçen ile seçilen arasındaki mesafeyi kaldırır;

Katılımcı Demokrasi Neye Yarar?

11.Katılımcı demokrasi sayesinde politikacı ile halkın ilişkisinin kesilmesi önlenir;

12.Katılımcı demokrasi, bir krize girmiş olan temsili demokrasinin pek çok eksikliğini tamamlar ve onun aşılmasını sağlayarak demokratik gelişimin önünü açar;

13.Aktif olmak isteyen vatandaşlara, kendilerine ilişkin kararlara katılma olanağı verir.

Beş Toplumsal Hedef

□ Katılımcı demokrasinin uygulanması ile **5 toplumsal hedefe** ulaşmayı bekliyoruz:

1. Kararlarda halkın tercihlerini ortak paydada birleştirme,
2. Kararların kalitesinin iyileştirilmesi,
3. Rekabet eden çıkarlar arasında ortaya çıkan çatışmayı çözüme kavuşturma,
4. Kurum içinde ve dışında güven oluşturma,
5. Halkın eğitilmesi ve bilgilendirilmesi.

Eğitim şart...

☐ Bu hedefler arasında özellikle halkın eğitimi özel bir önem ve aciliyet arz ediyor.

☐ Demokrasinin yeterince gelişmediği ülkelerde iki faktör dikkat çekiyor:

1. Kişi başına düşen ortalama gelirin düşüklüğü,

2. Zorunlu temel eğitimin 11 yılın altında olması.

☐ Ama eğitimin varlığı yeterli mi?

Demokrasinin paradoksu

- ❑ Batılı gelişmiş ülkelerde bireylerin eğitim süresinin artması ile demokrasinin de daha yetkin hale geleceği varsayılıyordu.
- ❑ Ama bugün; örneğin yüksek öğrenimli yurttaş sayısının artmasına rağmen demokrasinin işleyişinde beklenen olumlu sonuçların alınmadığı gözlemlendi.
- ❑ Bu olguya (bizdeki cari açığa nazire yaparcasına) '**demokratik açık**' adı veriliyor.

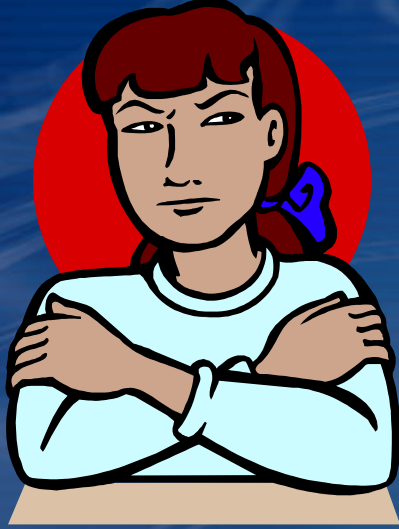

Neden demokratik açık?

- ❑ Bu açığın nedeni, **halkın siyasete olan kayıtsızlığı, duyarsızlığı** olarak ifade ediliyor.
- ❑ Sorunu daha yakından incelediğimizde; demokratik açığın altında
 - birincisi; **geleneksel siyasete**
 - ikincisi; **eğitim sistemine ait**iki önemli olgunun varlığını gözlüyoruz.

Neden demokratik açık?

- ☐ Halk siyasete karşı duyarsız. Çünkü...
- ☐ Bugün siyaset anlamına gelen temsilî demokrasinin ana sorunu **süreksizlik**.
- ☐ Yurttaşlar ancak seçimden seçime siyasete dokunabiliyorlar.

SİYASET

- ☐ Halk siyasete karşı duyarsız. Çünkü...
- ☐ Eğitim sistemi, daha ilköğretimden başlayarak aktif, eleştirel ve yurttaş olma yetkinliğini geliştirici özelliklere sahip değil.

EĞİTİM

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Katılımcı ve çok özneli demokrasi

- ❑ Katılımcı ve çok özneli demokrasinin çözmeyi hedeflediği 'temsilî krizin' aşılması sürecinde yakın hedef şudur:
- ❑ Siyasetin, ayrı ve imtiyazlı bir kategori olmaktan çıkarılıp insanların (bireysel ve toplumsal düzeylerde) ihtiyaç ve isteklerini yerine getirmek üzere yaşamın olağan bir unsuru haline dönüştürülmesi...

Katılımcı bütçe...

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Katılımcı Bütçe...

- ❑ Katılımcı demokrasi ve yönetim yaklaşımlarının en başarılı örneklerinden biri, **katılımcı bütçe** yaklaşımıdır.
- ❑ Dünya deneyimi, katılımcı bütçe modelinin en önemli yararının vatandaşların aktif katılımını temel alan bir demokrasi uygulaması olarak;
 - toplumsal öncelikleri yeniden düzenleyerek sosyal adaletin teşvik edilmesi olduğunu göstermektedir.

Bütçe

- ❑ **Bütçe**; basit olarak söylenirse, gelecek döneme ait gelir ve gider tahmini demektir.
- ❑ Daha ayrıntılı bir tanımı şöyle yapabiliriz:
- ❑ Gelecek faaliyet dönemi için; kuruluşun amaçlarına, hedeflerine ve işletme / yönetim politikalarına uygun olarak yönetim tarafından hazırlanan gelecek dönem faaliyetlerini ve sonuçlarını parasal ve sayısal olarak ifade eden raporlara **bütçe** denir.

Yönetim

Yönetişim

Katılımcı Bütçe

- ❑ Tekrar basit olarak söylersek; katılımcı bütçe, az önceki tanımda '**yönetim**' sözcüğü yerine '**yönetişim**' sözcüğünü yerleştirmek anlamına gelir.
- ❑ Gelecek faaliyet dönemi için; **beldenin** amaçlarına, hedeflerine ve **yönetişim** politikalarına uygun olarak, **yönetişim** tarafından hazırlanan gelecek dönem faaliyetlerini ve sonuçlarını parasal ve sayısal olarak ifade eden raporlara **katılımcı bütçe** denir.

Bütçe Neye Yarar?

1. Kuruluşun (örneğin beldenin) amaçlarını ve hedeflerini tespit eder.
2. Hedeflenen durum ile gerçekleşen durum arasındaki sapmaları ve nedenlerini tespit ederek gerekli düzeltme işlemlerinin yapılmasına, ileriye yönelik önlemlerin alınmasına yardımcı olur.
3. Mevcut olanaklarla neler yapılabileceğini ve bu konuda en doğru ve verimli yolu gösterir.

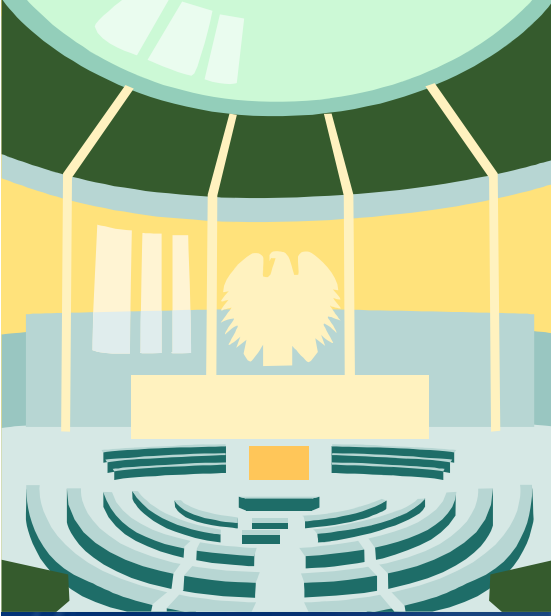

Bütçe Neye Yarar?

5. Hedeflere ulaşmak için ilerlenen yolda nelere katlanılacağını gösterir.
6. Kuruluşun (beldenin) sahip olduğu kaynakları en etkili ve verimli kullanma olanağı sağlar.
7. Yönetimin sağlıklı ve doğru karar vermesine yardımcı olur.
8. Gelir ve giderlerin sürekli denetim altında tutulmasını sağlar.

Bütçe ve Siyaset

- ❑ Bütçe, bir gelir – gider tahminidir.
- ❑ Bütçe, giderleri öngörmeye çalışması nedeniyle bir '**kaynak bulma ve kullanma**' mekanizmasıdır. Bir dizi tasarım, danışma, karar, onay ve denetim süreci içerir.
- ❑ **Özetle; bütçe yapma ve uygulama; bir yetki alma ve bu yetkiyi kullanma meselesidir.**

Bütçe ve Siyaset

- ❑ Bütçe yapma ve uygulama yetkisinin kullanımında keyfilik sıklıkla tarihte sosyal çatışmalara neden olmuştur.
- ❑ Atanmışların bütçe yapma ve kaynak kullanma yetkilerinin kısıtlanması ve kurallara bağlanması, demokrasi için ön koşullardan birisidir.
- ❑ Bütçe yapma ve uygulama hakkının yurttaşlara ait olmasına '**bütçe yapma hakkı (bütçe hakkı)**' adı verilir.

Bütçe ve Siyaset

- Yöneticiler, seçilmiş olsun veya olmasın yurttaşlardan topladıkları kaynakları yine halkın tercihleri yönünde kullanmak ve bu kaynakların nasıl kullanıldığının hesabını vermek durumundadır.
- Siyasetçinin ya da yöneticinin “**Biz halka hizmet ediyoruz**” şeklindeki iddiaları, onun kaynak kullanımından sorumlu tutulmaması için bir neden olamaz.

?????

Yurttaş ve Bütçe Hakkı

- ☐ Yurttaşların bütçe hakkı, katılımcı bütçenin **sosyal ve ahlakî** temelini oluşturur.
- ☐ Toplumu oluşturan bireyler, genelde bütçe hakkı gibi bir hakka sahip olduklarının farkında değildir.
- ☐ Çünkü yurttaşlar, geleneksel siyasetin onları alıştırdığı biçimde, seçimlerde oylarını kullanıp yetkiyi devrettikten sonra izleme yapmazlar.

Katılımcı Bütçe nedir?

□ Bütçe, bir kararlar topluluğudur.

1. Nereye harcayacağız?
2. Harcarken hangi önceliklere dikkat edeceğiz? Hangi hizmetler önceliklidir?
3. Yeterli kaynağımız var mı?
4. Kaynak yetersiz ise yurttaş yeni yükümlülükler mi alacak? Yoksa borçlanacak mıyız?
5. Hangi projeleri seçeceğiz?
6. Gelecek adına nasıl yükümlülüklerle razı olacağız?

Katılımcı Bütçe nedir?

- ☐ Katılımcı bütçe, bu kararların alınmasında kentli yurttaşların söz sahibi olması anlamına gelir.
- ☐ Katılımcı, yerel yönetimlerde gerçekleşme potansiyeli ve işlerliği olan bir yaklaşımdır.
- ☐ Yerel yönetimler, hizmet temelli çalıştıklarından bu bütçe modeli ile halkın katılımını sağlamak mümkündür.

Katılımcı Bütçe nedir?

❑ **Katılımcı bütçe**, yerel yönetim bütçesinin yapılması sürecinde mahallelinin, muhtarın, sivil toplum kuruluşlarının, belediye görevlilerinin, seçilmiş meclis üyelerinin (ve ilgili olabilecek başka sosyal aktörlerin) bütçe kararlarının alınmasında birlikte çalışması ve üretmesi demektir.

❑ **Katılımcı bütçe süreci, her vatandaşın yer alabileceği nitelikte bir çalışmadır.**

Katılımcı Bütçe nedir?

- ☐ **Katılımcı bütçe**, sadece oy vermekle yetinmek zorunda kalan yurttaşın demokrasi ufkunun genişlemesi ve çeşitlenmesi anlamına gelir.
- ☐ Her kentli yurttaş, oy vermenin yanında kamu kaynaklarının hangi amaçla nereye harcanacağı sürecine doğrudan katılmak için bir olanak elde eder.
- ☐ Katılımcı bütçe, demokrasiyi **mahallelinin günlük yaşamının bir parçası** haline dönüştürür.

Katılımcı Bütçe nedir?

- ❑ Katılımcı bütçe süreci, mahallelinin kendi sorunlarının **kaynak nedenlerini anlamasında** ve mahallesi ile kentin sorunlarının **çözülmesinde görüş geliştirme** olanağı sağlar.
- ❑ Katılımcı bütçe, bir **kent kültürünün** yaratılmasında ivmelendirici iklim görevi görür.
- ❑ Katılımcı bütçe, kentte yaşayan yurttaşlara **hemşeri olma fırsatı** sunar.

Katılımcı Bütçe ne değildir?

- ☐ **Katılımcı bütçe**, yerel yönetim bütçesinin tamamının katılımla belirlenmesi değildir. Gözlenen örneklerde katılımla belirlenen bölüm yüzde 5-20 dolayındadır.
- ☐ Katılımcı bütçe sürecinde katılımla alınan her karar doğru değildir. Müdahale etmek gerekebilir.
- ☐ Katılımcı bütçe, yerel yönetim bütçesinin STK'lar arasında pay edilmesi değildir.
- ☐ Katılımcı bütçe, mahallelerin sınırsız ve kısıtsız pay kapma yarışı değildir.

Katılımcı Bütçe ne değildir?

- ☐ Katılımcı bütçe, belediye başkanının devre dışı bırakılması değildir.
- ☐ Katılımcı bütçe, belediye meclisinin işlevsizleştirilmesi değildir.
- ☐ Katılımcı bütçe, yerel yönetimlerin yasayla verilmiş yetki ve sorumluluklarına müdahale değildir.
- ☐ Katılımcı bütçe süreci, tümüyle **yasalara uygun** bir katılımcı demokrasi geliştirme modelidir.

Şimdi uzaklara gidelim...

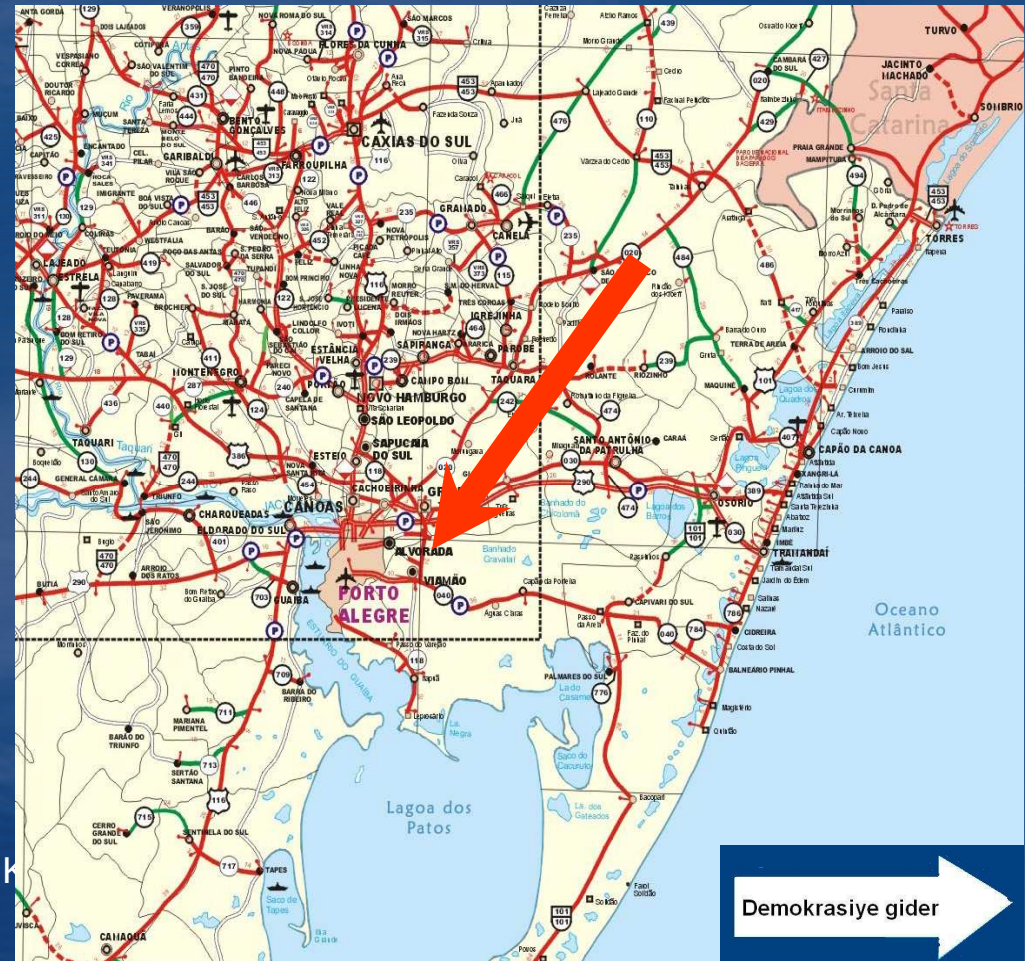

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Porto Alegre

Eskişehir'de k

Demokrasiye gider

Porto Alegre

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Porto Alegre

- ❑ Katılımcı bütçenin ilk olarak geliştirildiği yer, Brezilya'nın Rio Grande do Sul eyaletinin başkenti olan **Porto Alegre**'dir.
- ❑ 2006 nüfusu 1,440 milyon olan Porto Alegre, her biri mahallelerden oluşan 16 bölgeye ayrılmıştır.
- ❑ 1742'de kurulmuş olan Porto Alegre'de sivil toplum kuruluşları, sendika veya mahalle örgütlenmesi geleneği **1950**'li yıllara uzanır.

Neden Porto Alegre?

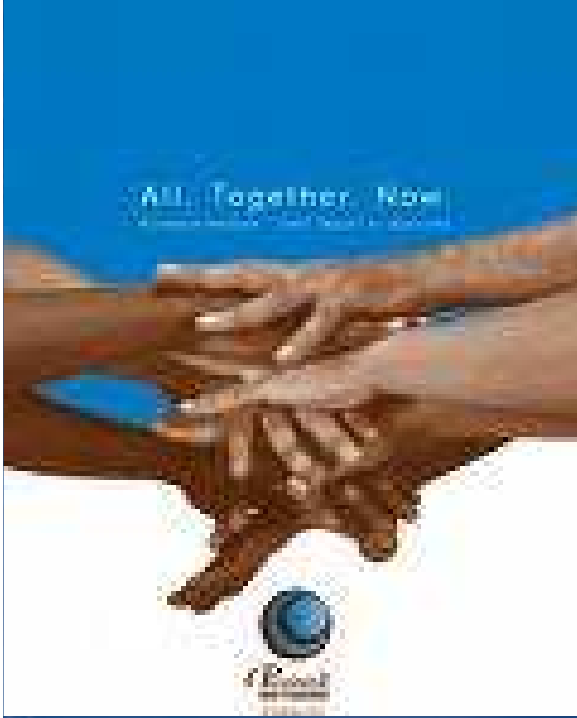

□ Katılımcı bütçe fikrinin öncelikle Porto Alegre’de oluşmasını sağlayan bazı öncüllerden söz edebiliriz:

1. Köleciliğin daha az yaygın olması,
2. Polis gücünün yerel olması,
3. Büyük toprak sahipliği yerine küçük mülkiyetin ve görece daha eşitlikçi bir sosyal yapının mevcudiyeti,
4. Nüfusun iç göçler nedeniyle büyük ölçüde göçmenlerden oluşması,
5. Diktatörlüğe karşı toplumsal muhalefet geleneği.

Neden Porto Alegre?

- 1980'li yıllara kadar Porto Alegre Belediyesi'nin diktatörlük rejimi altında, yolsuzluklarla kaynaklarının heba edilmesi ve yoksulların durumunun iyileştirilmesine özen gösterilmemesi,
- 1988'de iktidara gelen **PT (Partido dos Trabalhadores)** döneminde ise kaynak kullanımındaki adalet ve eşitlikçilik, katılımcı bütçenin başarısında etkili olmuştur.

Brezilya'da Katılımcı Bütçe

- Bugün Brezilya'da 140 dolayında kentte katılımcı bütçe uygulaması vardır.
- Porto Alegre'de yılda yaklaşık 260 milyon dolarlık bir meblağ, katılımcı bütçe çalışmalarına konu olmaktadır.
- Bu meblağ, toplam bütçenin yaklaşık olarak yüzde 17-20 dolayında bir oranını oluşturmaktadır.

Dünyada Katılımcı Bütçe

- ❑ Bugün dünyanın farklı kentlerinde değişik içerik ve biçimlerde katılımcı bütçe uygulamaları mevcuttur.
- ❑ Bu kent ve ülkeler arasında **Montevideo** (Uruguay), **Villa El Salvador** (Peru), **Cordoba** (İspanya), **Bobigny** (Fransa), **Pieve** (Milan, İtalya), **Rhensteinn** (Almanya), **Manchester**, **Salford**, **Harrow** (İngiltere), **Ottawa** (Kanada) sayılabilir.
- ❑ Katılımcı bütçe uygulayan 300 dolayında kent bilinmektedir.

Katılımcı Bütçe Neye Yarar?

- ❑ Katılımcı bütçe, öncelikle bir beldede katılımcı demokrasi anlayışının yerleştirilmesinin etkin bir aracıdır.
- ❑ Katılımcı bütçe sürecinin doğru işletilmesi ile katılımcı demokrasi ufkunun genişletilmesi ve yenilikçi uygulamalar yaratılması potansiyeli büyümetedir.
- ❑ Katılımcı bütçe, bir beldede demokrasinin geliştirilmesi için önemli bir araçtır.

Katılımcı Bütçe Neye Yarar?

- Başta Porto Alegre olmak üzere **katılımcı demokrasi** ve **katılımcı bütçe** uygulamalarının yapıldığı beldelerde aşağıdaki iyileştirme ve gelişmeleri sağladığı gözlenmiştir:

1. Öncelikle kentin daha yoksul mahallelerinde olmak üzere altyapının kendisinde ve buna bağlı hizmetlerde iyileşmeler,

Katılımcı Bütçe Neye Yarar?

2. Başta yoksul mahallelerde olmak üzere sosyal olanaklardan ve hizmetlerden yararlanmada iyileşmeler,
3. Bir kent (belde) kültürünün oluşması, mevcut olanın gelişmesi,
4. Yurttaşların, kendilerini kaynakların sahibi hissetmeleri ve buna uygun sorumluluk duygusu geliştirmeleri,
5. Yurttaşların birlikte iş yapma anlayışı geliştirmeleri, birlikteliğin güçlenmesi,

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Katılımcı Bütçe Neye Yarar?

6. Kent kararlarına halkın doğrudan ve gerçek katılımının sağlanması,
7. Halkın kararlar ve yürütme konusunda denetim yetkinliğine kavuşması,
8. Yerel yönetim ölçeğinde yolsuzluk, kayırmacılık ve rant aktarma gibi sorunların azaltılması,
9. Kararların katılımla belirlenen öncelikler doğrultusunda alınması,
10. Uygulamaların halkın ve yerel yönetimin birlikte belirlediği önceliklere göre yapılması,

Katılımcı Bütçe Neye Yarar?

11.Hiçbir grup veya vatandaşın katılım sürecinin dışında kalmaması ilkesi ile hareket edildiğinden; yerel yönetim hizmetleri konusunda **yıpratıcı dedikodu, karalama ve şaibe söylentilerinin** azalması,

12.Vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları, muhtarlar ile belediye başkanı, belediye çalışanları ve meclis üyeleri arasında daha yakın ve yararlı ilişkiler kurulması,

Katılımcı Bütçe Neye Yarar?

- 13.** Yerel yönetim (belediye) ile STK ilişkilerinde daha kurallı bir ilişki sisteminin kurulması,
- 14.** Yerel yönetim (belediye) ile muhtarların ilişkilerinde daha sağlıklı bir işleyişin sağlanması,
- 15.** Katılımcı demokrasi ve katılımcı bütçe eğitimlerini yapacak olan **Katılımcı Demokrasi Okulu (Yurttaş Okulu)** aracılığı ile farkındalık ve bilincin yükselmesi,

Katılımcı Bütçe Neye Yarar?

- 16.** Doğru uygulanan sürecin zaman içinde yerel yönetim hizmeti birim maliyetinde düşüş sağlaması,
- 17.** Halkın katılımı ve artan duyarlılığı nedeniyle yerel yönetimin kendi için bir demokratik özdenetim süreci yaratması,
- 18.** Katılımın getirilerinin bir sonucu olarak yurttaşların ve kuruluşların problem çözme performanslarının, özgüvenlerinin ve örnek olma potansiyellerinin artması,

Katılımcı Bütçe Neye Yarar?

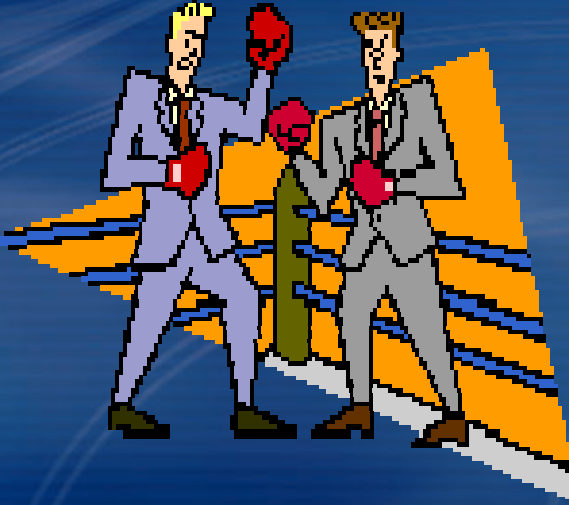

19.Katılımcı bütçe sürecinde kurallar yurttaşlar tarafından konulduğunda; bireylerin **toplumsal kurallara uyma kültürünün** gelişmesi,

20.Kentin değişen, gelişen ve dönüşen özellikleri nedeniyle hem kentli yurttaşlar hem de konuklar için bir çekim merkezi haline dönüşmesi, buna bağlı ekonomik ve sosyal getirilerin oluşması...

Katılımcı Bütçe: Engeller Nelerdir?

- ❑ Katılımcı bütçe, kentteki neredeyse tüm sosyal aktörleri bir yapı etrafında bir araya getirme düşüncesinde olduğundan çok kolay bir süreç değildir.
- ❑ Bu uygulama ile bir '**kamusal alan**' yaratılmak istendiğinden; konunun özü gereği lehinde ve aleyhinde olanlar bulunabilecektir.
- ❑ Çatışmanın ana unsurları arasında pastadan pay alma mücadelesi ile bu projeyi siyasal iktidar kavgası alanı haline getirmek isteyenler olacaktır.

Katılımcı Bütçe: Engeller Nelerdir?

1. Katılımcı bütçenin, pek çok sivil toplum faaliyetinde olduğu gibi yeterli ölçüde ciddiye alınmaması, buna bağlı sorumluluk duygusunun geliştirilememesi,
2. Katılımcı bütçenin yoksullara yönelik bir hayırseverlik / yardımseverlik faaliyeti olarak algılanması,
3. Başta yoksullar olmak üzere yurttaşlarda aşırı beklenti yaratılıp fiilî başarı elde edilememesi, toplumda katılımın yararsızlığı fikrinin oluşması,

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Katılımcı Bütçe: Engeller Nelerdir?

4. Belediye çalışanlarının kendilerini dışlanmış hissederek engeller yaratmaları,
5. Proje belirleme ve önceliklendirmede çoğunluğun kararının mahallenin veya kentin mevcut durumu ile geleceği açısından doğru olmaması,
6. Örgütsel yapının doğru kurulup işletilememesi yüzünden birden fazla mahalleyi ilgilendiren projelerin dışarıda veya düşük öncelikli kalması,

Katılımcı Bütçe: Engeller Nelerdir?

7. Muhtarların sisteme doğru monte edilemeyeişleri nedeniyle muhtarların engeller yaratmaları,
8. Diğer siyasi parti, grup veya toplulukların değişik nedenlerle katılımcı bütçe projesini engellemeye çalışmaları...

Katılımcı Bütçe İçin Hazırlık

- ❑ Katılımcı bütçe; ulusal, bölgesel ve yerel özellikler gösterir. Sabit bir modeli yoktur. Bu nedenle modelin yerel katılımcılarla geliştirilmesi ve uygulanması düşünülmelidir.
- ❑ Diğer yandan dünya deneyimi, katılımcı demokrasi için katılımcı bütçe uygulamasının bazı ortak noktaları olabileceğini göstermiştir.

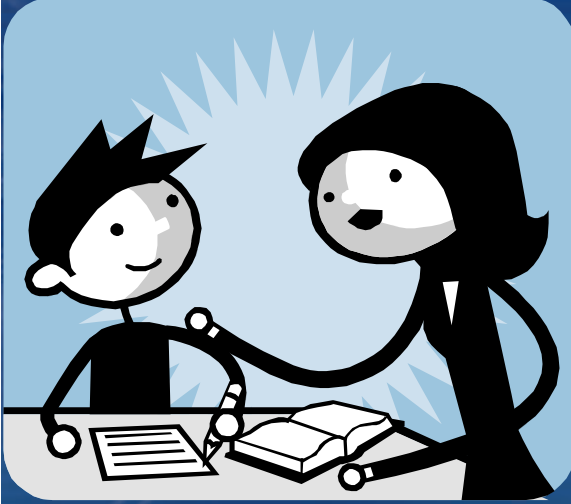
Katılımcı Bütçe İçin Hazırlık

- Katılımcı bütçe için şu düzeylerde hazırlık yapılması beklenir:

1. Mahalleler, mahallelerin alt bölümleri, sokaklar,
2. Sivil toplum kuruluşları,
3. Belediye,
4. Kent (Kent Konseyi)...

- Hazırlıklar; katılım için her düzeyde mekanizmaların ve sorumlulukların belirlenmesini içerir.

Mahalle Hazırlıkları

1. Mahallelerin, mahalle alt bölümlerinin ve sokakların belirlenmesi,
2. Mahalle katılım kurallarının belirlenmesi (sokak temsilcisi, mahalle alt bölüm temsilcisi, sokak temsilcisi vb),
3. Bir üst örgütsel yapıya (mekanizmaya) katılım için temsilci seçme kurallarının belirlenmesi,
4. Mahalle / sokak esaslı toplantı katılım, yönetim, karar, oylama usullerinin belirlenmesi,

Mahalle Hazırlıkları

5. Mahalle sakinlerine ve görevlilerine katılımcı demokrasi ve katılımcı bütçe konusunda eğitim verilmesi (**Demokrasi / Yurttaş Okulu**),
6. Bütçe verilerinin okunması, incelenmesi, öğrenilmesi,
7. **Katılımcı Bütçe Komitesi**'ne katılım usullerine uygun olarak temsilci seçilmesi,
8. Muhtarların bilgilendirilmesi ve sisteme dahil edilmesi (**Muhtarlar Derneği**).

STK Hazırlıkları

1. Meslek ve uzmanlık STK'larının temalarının ve katılımdaki rollerinin belirlenmesi,
2. Mahalle – sokak temelli STK'ların belirlenmesi ve katılımının sağlanması,
3. STK'ların Katılımcı Bütçe Komitesi'ne katılım modelinin belirlenmesi,
4. **Tematik komiteler** için temaların belirlenmesi,
5. **Muhtarlar Derneği** ile iletişime geçilmesi ve bu derneğin rolünün belirlenmesi.

Belediye – STK Hazırlıkları

□ Belediye ile belirlenmiş bazı STK'ların aşağıdaki konularda ortak çalışmaları olabilir:

1. **Katılımcı Demokrasi / Yurttaş Okulu (KaDeO),**
2. **Kentsel Bilgi Merkezi (KeBiM),**
3. **Katılımcı Demokrasi Strateji Merkezi (KaDeSMer).**

Katılımcı Demokrasi Okulu

- ❑ **Katılımcı Demokrasi Okulu** (Yurttaş Okulu), kentte gerçekleştirilecek katılımcı demokrasi ve katılımcı bütçe çalışmalarında temel eğitim merkezi olarak kullanılacaktır.
- ❑ Bu merkezde verilecek eğitimlerde üniversite öğretim üyeleri ile STK üyelerinden yararlanılacaktır.
- ❑ Yönetimi, belediyenin de uygun göreceği bir STK tarafından veya ortaklaşa gerçekleştirilecektir.

Kentsel Bilgi Merkezi

- ☐ **Kentsel Bilgi Merkezi**, kentle ilgili verileri toplamak ve işlemek amacıyla görev yapar.
- ☐ Katılımcı bütçe uygulamalarına ilişkin sayısal değerleri izler ve duyurur.
- ☐ Mahallelerde kamuoyu araştırmaları yapar veya yapılmasını sağlar.
(Yoksulluk profili, memnuniyet düzeyi, şikayet analizleri vb)
- ☐ Üniversitelerle birlikte kurulabilir.

Katılımcı Demokrasi Strateji Merkezi

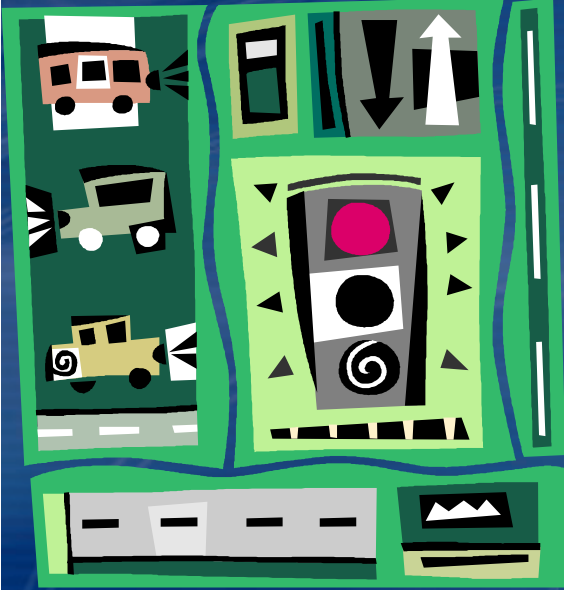
- ☐ **Katılımcı Demokrasi Strateji Merkezi**, katılımcı demokrasi ve katılımcı bütçe projesinin stratejik planlama merkezidir.
- ☐ Belediye başkanının başkanlığında seçkin ve yetkin bir ekip biçiminde oluşturulur.
- ☐ Katılımcılarının kenti tanımaları, siyasal deneyimleri, sivil toplum geçmişleri önemlidir.
- ☐ Katılımcı bütçe projesini izler, denetler, değerlendirir, geliştirir ve iyileştirir.

Belediye Hazırlıkları

1. Teknik bilgi desteği, istatistiksel bilgilendirme (Kentsel Bilgi Merkezi ile),
2. Tüm sisteme lojistik destek,
3. **Mahalle İletişim Merkezlerinin (MİM)** kurulması (Mahalle temelli toplantılar burada yapılır),
4. Mahalle ve üst mekanizma toplantılarının organizasyonu (Diğer yapılar ile birlikte),
5. Proje, planlama ve bütçeleme eğitimi (Katılımcı Demokrasi Okulu ile birlikte),

Belediye Hazırlıkları

6. Kentsel veya mahalle temelli projelerin tanıtımı,
7. Proje alanlarına ve mahallelere geziler düzenlenmesi,
8. Katılımcı Bütçe Komitesi'nin oluşumuna katkı,
9. Katılımcı bütçe sürecinin belediyenin yasal bütçe süreci ile uyumlu ve eşgüdümlü hale getirilmesi,

Belediye Hazırlıkları

10. Bütçenin katılımlı olarak planlanabilecek bölümünün belirlenmesi konusunda ön hazırlık,

11. Temaların tespit edilmesi ve belirlenen **katılım temalarının** belediye bütçesinin harcama kalemleri ile tutarlılığının sağlanması.

Katılımcılık

□ Katılımcı bütçe sürecini ‘katılımcı’ yapan faktörler şunlardır:

1. **Katılımın niceliği:** Ne kadar vatandaşın ve örgütün katılarak öncelik tercihini beyan ettiği,
2. **Katılımın niteliği:** Öncelik tercihlerinin nasıl gerekçelendirildiği, tercihlerin bilgiye dayalı olup olmadığı,
3. **Katılımın izlenebilirliği:** Tercihlerin hizmetlere ne ölçüde dönüştüğü, sürecin yaşam kalitesine katkıları,
4. **Katılımın yönetilmesi:** Oyunun kuralları.

Katılımcı Bütçenin İlkeleri

□ Katılımcı bütçenin üç temel ilkesi vardır:

1. Her vatandaşın sürece katılma hakkı vardır.
2. Hem doğrudan hem de temsili olarak katılım, katılımcılar tarafından tespit edilen ve her yıl yeniden gözden geçirilerek düzenlenebilen kurallarla belirlenir.
3. Yatırım kararları, önceden mahalle ve tema temelinde oluşturulan objektif önceliklendirme ölçütlerine göre verilir. (Bu amaçla '**bütçe matrisi**' adı verilen bir teknik kullanılır.)

Örgütsel Yapı

- ❑ Katılımcı bütçenin örgütsel yapısı; bazıları yeni kurulacak olan belediye kurulları, mahalle örgütleri ve kent ölçeğinde örgütlerden oluşur.
- ❑ Katılımcı bütçe örgütlenmesi, genel yatay formda ve görece düşük hiyerarşik yapıdadır.
- ❑ Belediye dışında; gönüllülüğe dayalı ve esnek yapıdadır.

Örgütsel Yapı: Belediye

❑ Belediye olağan bütçe süreçlerinin dışında; katılımcı bütçe için iki özgün örgütsel yapı üretir:

1. **Toplumla İlişkiler Komitesi,**
2. **Planlama Ofisi.**

Toplumla İlişkiler Komitesi

1. Katılımcı bütçe sürecinin koordinasyonunu yapar,
2. Yurttaşları toplantılara katılmaya teşvik eder,
3. Lojistik destek sağlar,
4. Bilgilendirme yapar,
5. Halkla ilişkiler ve iletişim fonksiyonlarını yerine getirir,
6. Delegeler Konseyi'ne (DK) delege verir.

Belediye
Planlama Ofisi

Planlama Ofisi

1. Gelen talep ve önceliklerin projelendirmesini yapar,
2. Proje değerlendirmesi yapar,
3. Proje değerlendirmesi için belediye birimlerinin sürece katılımını sağlar ve koordine eder,
4. Mahallelere ve tema komitelerine proje teklif etmeleri sırasında teknik destek sağlar,
5. Delegeler Konseyi'ne (DK) delege verir.

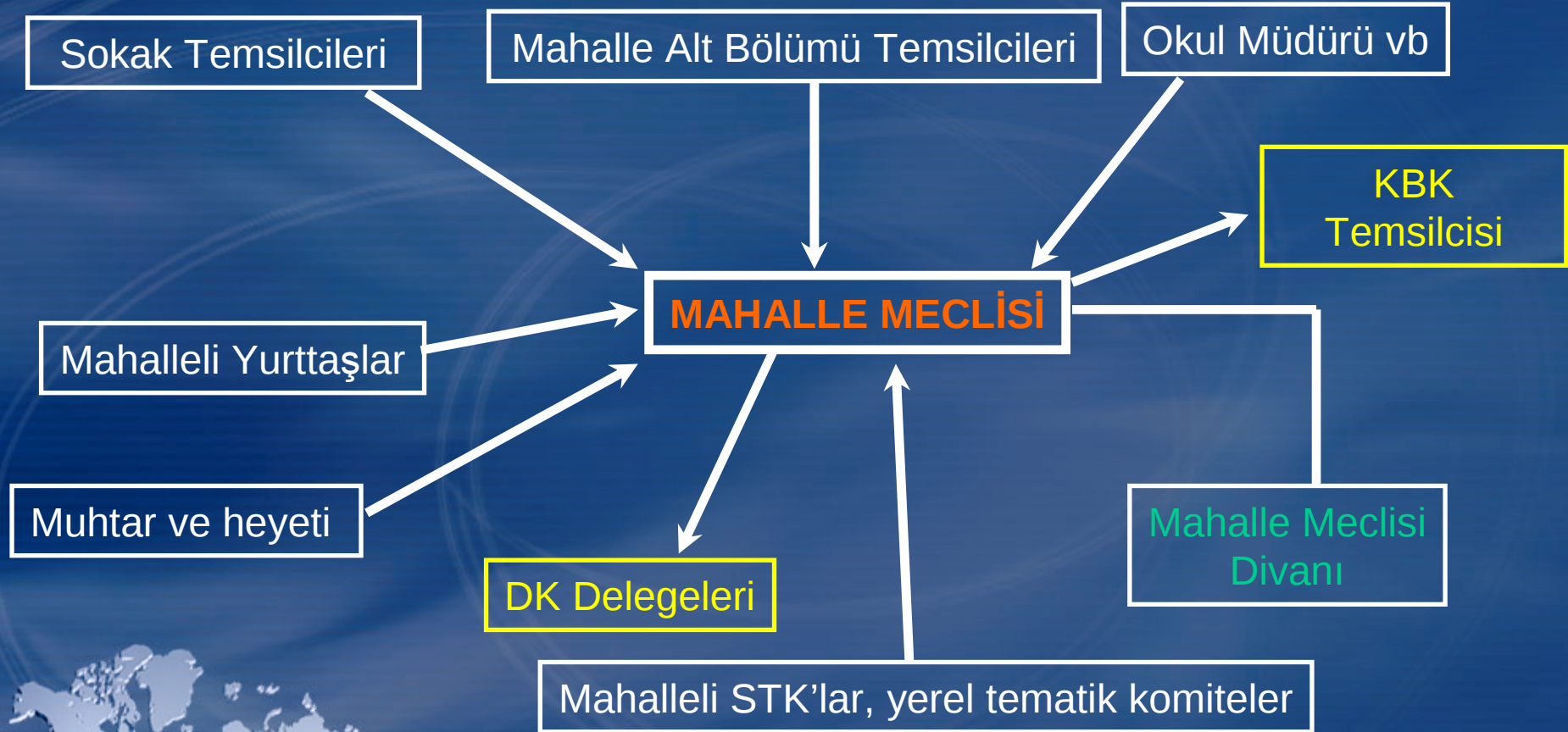
Örgütsel Yapı: Mahalle

1. Sokak temsilcileri,
2. Mahalle alt bölümü temsilcileri (varsa),
3. Okul müdürü vb yöneticiler,
4. Muhtar,
5. Muhtarlık heyeti,
6. Mahalle Meclisi Divanı,
7. Mahalle Meclisi,
8. Delegeler Konseyi (DK) için mahalle delegeleri.

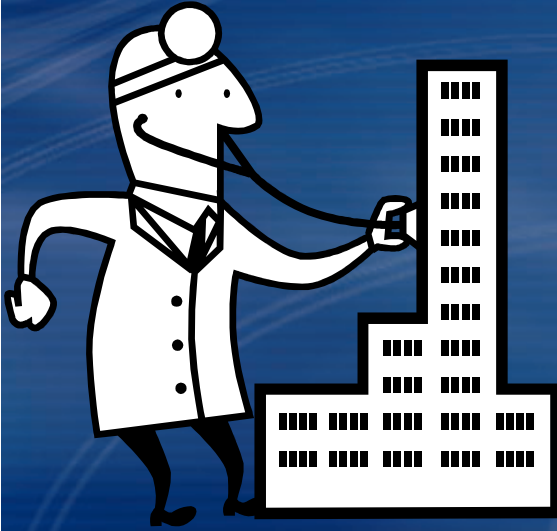
Örgütsel Yapı: Mahalle

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

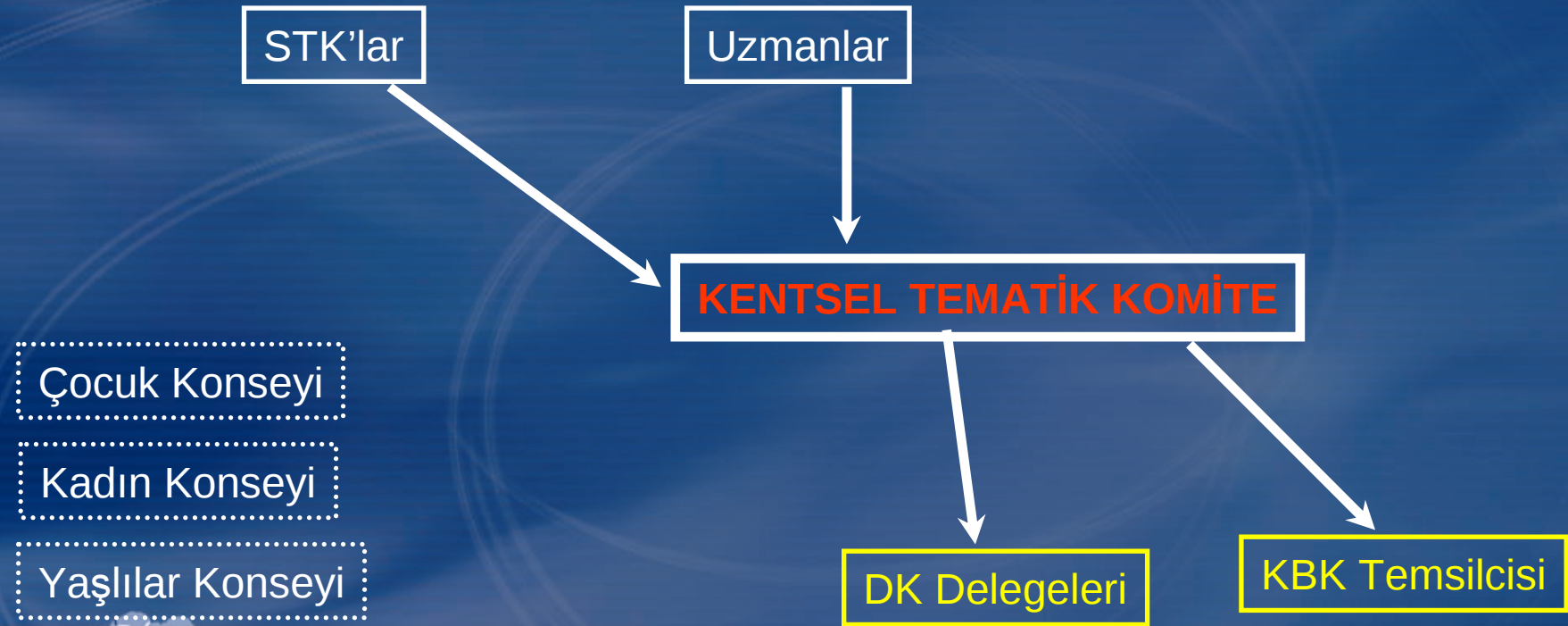
Örgütsel Yapı: Tematik Komiteler

- ☐ Tematik komiteler; kentsel yoksulluk, çevre, sosyal yardım, toplumsal cinsiyet, çocuk, hijyen vb gibi temalardan birisi üzerine kurulur.
- ☐ **Kentsel ölçekte olması tercih edilir.**
- ☐ Ama mahallenin özel koşulları nedeniyle mahalle temelli olarak da kurulabilir.
- ☐ **Çalıştıkları konuda proje fikirleri üretmeye çalışırlar.**
- ☐ Katılımcı bütçenin ilgili süreçlerinde yer alırlar.

Örgütsel Yapı: Tematik Komiteler

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Örgütsel Yapı: Delegeler Konseyi

Örgütsel Yapı: KBK

- **Katılımcı Bütçe Konseyi (KBK)**, belediyenin Planlama Ofisi'yle projenin diğer örgütsel yapıları arasında eşgüdüm sağlar.
- Yatırım (proje) önceliklerinin belirlenmesi konusunda mahalle örgütleri ve onların temsilcilerinden oluşan Delegeler Konseyi ile görüşmeler yapar.
- Bütçenin son biçimi hakkında Belediye ile görüşmeler yapar.

Örgütsel Yapı: KBK

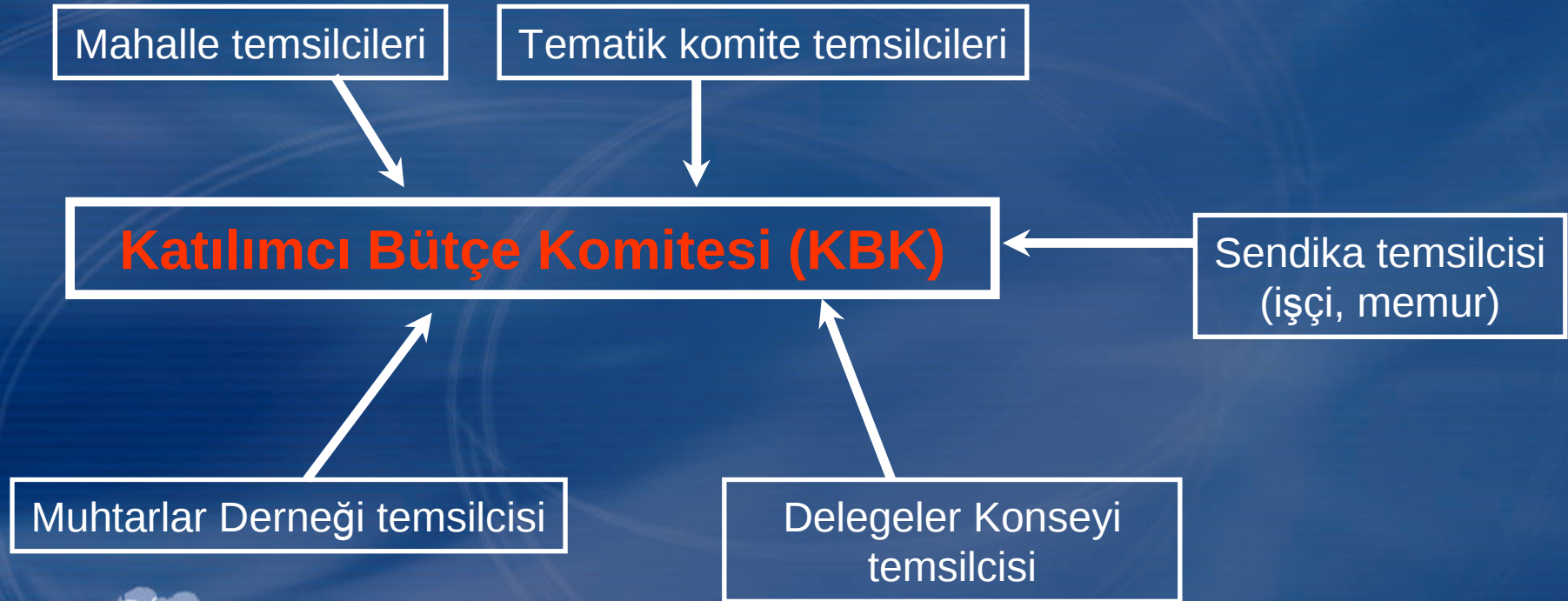
Katılımcı Bütçe Konseyi'ne belediyeden bürokratlar ve/veya uzmanlar katılır. Karar oylamalarında oy kullanmazlar.

KBK şunlardan oluşur:

1. Her mahalleden veya mahalle grubundan bir temsilci (Mahalleler gruplanabilir),
2. Her kentsel tematik komiteden bir temsilci,
3. Muhtarlar Derneği'nden bir temsilci,
4. Delegeler Konseyi'nden bir temsilci,
5. Belediyede örgütlü sendikadan bir temsilci.

Örgütsel Yapı: KBK

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Nasıl işler?

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Proje / Yatırım Önceliklendirme

- ❑ Gerek mahalle meclislerinde gerekse tematik komitelerde yatırım projelerinin önceliklendirilmesinde **bütçe matrisi** adı verilen bir teknik kullanılır.
- ❑ **Bütçe matrisi**; mahalleler ve temalar ile her temaya ayrılabilen bütçe kaynağı arasında bir notlama sistemi ve ağırlıklandırma yolu ile ilişki kuran tablodur.

Öncelikler

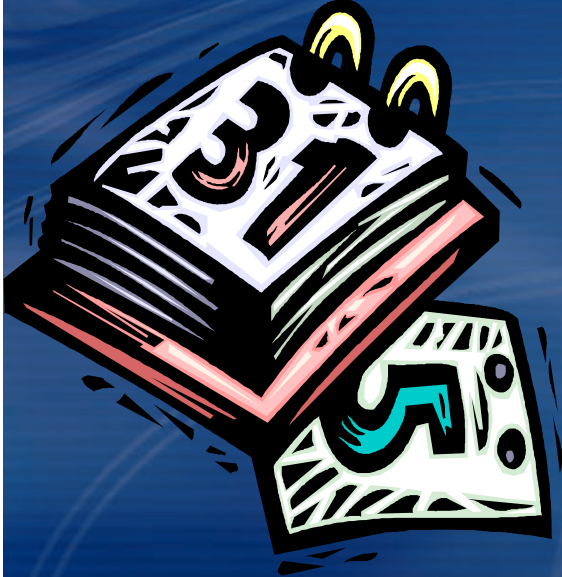

□ Örnek olması açısından bazı öncelik kriterleri aşağıda verilmiştir:

1. Mahallelinin öncelikleri,
2. Teknik öncelikler,
3. Kentsel öncelikler,
4. Nüfus önceliği,
5. Yoksulluk önceliği,
6. Yerel farklılıklar,
7. Özel ilgi grupları (çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler) gibi...

İş-Zaman Planı

- **Ay 1:** Hazırlık toplantıları. Mahalle örgütleri kendi aralarında toplanır. Kendi önceliklerini belirler.
- **Ay 1,2,3:** Belediye ve mahalle halkı aralarında ilk resmi toplantıları yaparlar. Önceki yıl bütçesini değerlendirirler. Delegeler Konseyi'nin yeni üyeleri seçilir. Tematik örgütlere üye seçilir.

İş-Zaman Planı

- ❑ **Ay 1,2,3,4:** Ara hazırlık toplantıları. Bölge / belde / kent öncelikleri belirlenir. Notlamalar yapıp bütçe matrisi oluşturulur ve belediyeye yollanır. Belediye gelenleri birleştirir; en önemli üç sektörü belirler. Bireysel projeler değerlendirilir. Seçilmemiş olan delegeler seçilir.
- ❑ **Ay 4,5:** İkinci resmi toplantılar. KBK üyeleri seçilir. Delegeler Konseyi toplanır.
- ❑ **Ay 6,7:** Gelir ve harcama genel görüşmeleri.

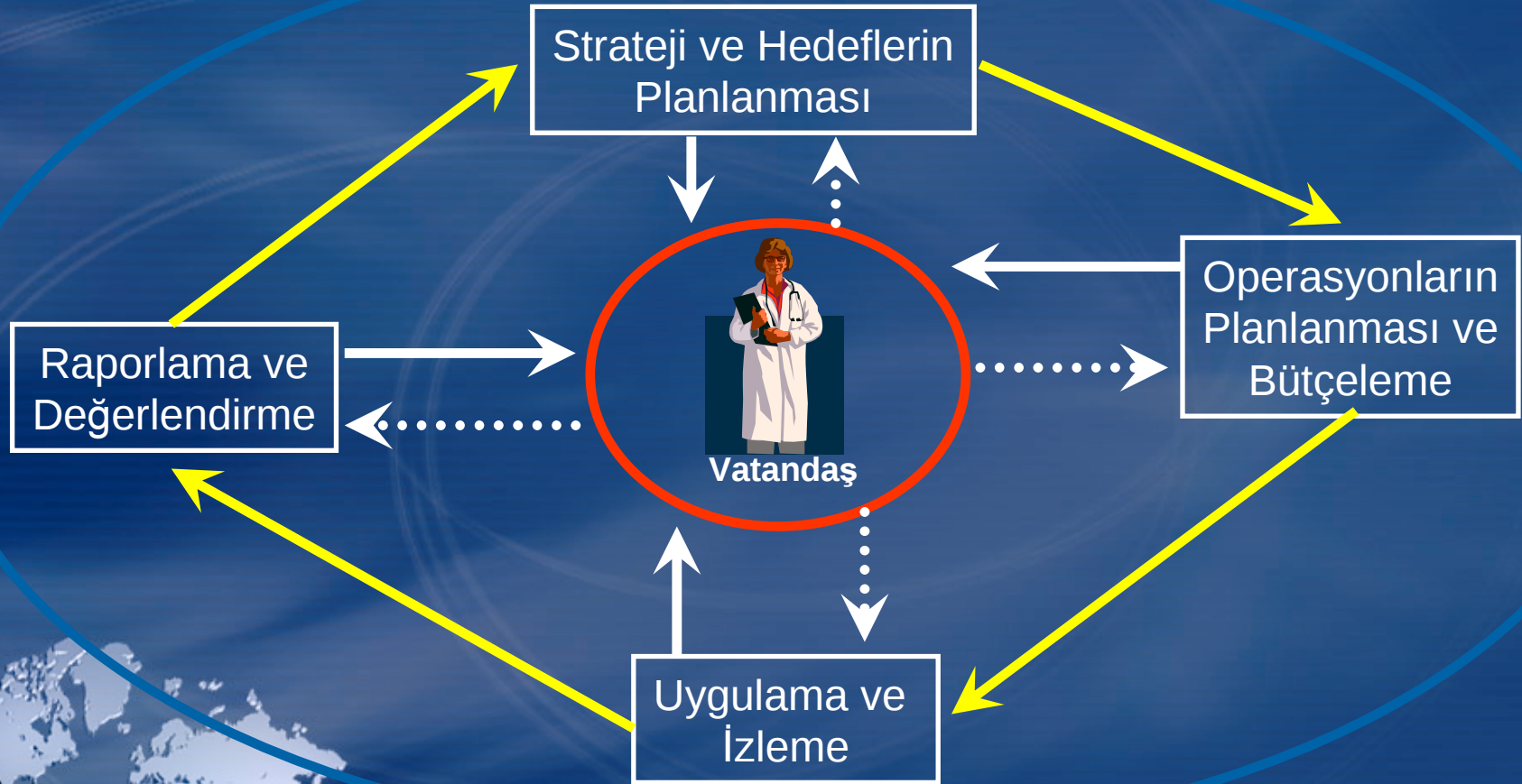
İş-Zaman Planı

- ❑ **Ay 7,8:** KBK, Yatırım Planı'nı hazırlar. En önemli üç sektörü dikkate alarak son halini verir.
- ❑ **Bütün süreç boyunca belediye Planlama Ofisi ve diğer temsilcileri aracılığı ile yatırım önceliklendirme sürecinde denetleme yapar ve kente yarar sağlayacak projelerin önceliklendirilmesinde yardımcı olur.**
- ❑ **Ay 8,9:** Belediye Meclisi'ne bütçenin son hali sunulur ve onaylanır.

Yurttaş Odaklı Yönetim / Yönetişim

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

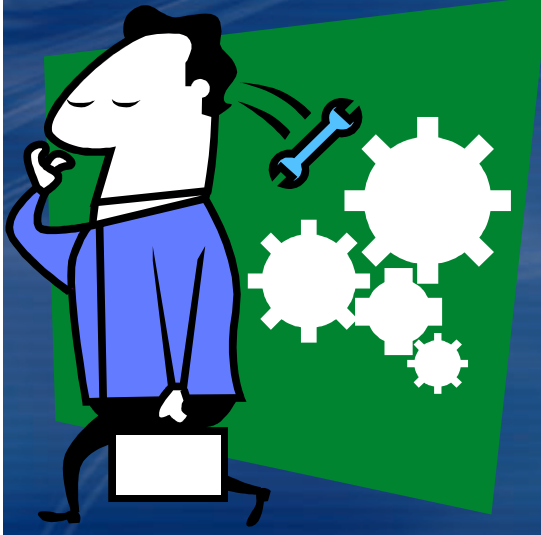
Bir fırsat var...

- ❑ 2009 Mart veya Nisan ayında yerel seçimler yapılacak.
- ❑ Bu vesile ile belediyelerin stratejik planlarının revizyonu gündeme gelecek.
- ❑ Bu durum, katılımcı bütçeye geçmek için ciddi bir fırsat yaratıyor.

Hepsi bu değil...

- ☐ Katılımcı bütçe projesinin ayrıntılı olarak ele alınması gereken yanları var.
- ☐ Mahalle bilgi kartları, önceliklendirmeler, fikir ve proje oylama süreçleri, bütçe matrisleri, halkın isteklerinin saptanması, anketler, kurulların çalışma modellerinin üretilmesi...
- ☐ Ama bu ayrıntıdan korkmamak lazım.
- ☐ Dünya üstünde de bu projenin farklı biçimlerde uygulanmasına ilişkin pek çok reel örnek var.

Bir kısa özet...

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

Katılımcı bütçenin özellikleri

□ Katılımcı bütçelemede halkın katılımı değişik biçimlerde olabilir:

- 1. Yurttaşlar, bütçenin planlanmasına katılırlar:** Bütçeden etkilenen halk, bütçe çalışmalarına katılır. Bu süreç, ülkeye göre danışmadan tam ölçekli ortak karar almaya kadar şekiller alabilir.
- 2. Halkın katılımı kurumsallaşmıştır:** Halkın bütçe planlamasına katılımını sağlamak üzere tanımlanmış yapılar mevcuttur.

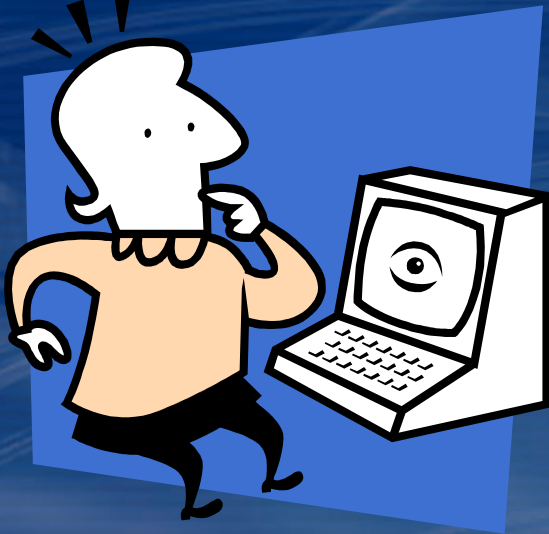
Katılımcı bütçenin özellikleri

3. Kamusal fonlar yeniden dağıtılır:
Paranın nasıl harcanacağına,
süreçte yer alan paydaşların
ağırlıklandırılmış seçimlerine göre
karar verilir.

Siyasal farkındalık geliştirmenin yolu,
kitleleri kamusal konulardan uzak tutmak değil;
fakat siyasal haklarını kullanmalarına geçit vermektir.
Uzman olmak için kendiniz denemelisiniz.

A. Bebel (1840-1913)

Katılımcı bütçenin hedefleri

□ Katılımcı bütçenin üç ana hedefi vardır:

1. Saydamlık:

- Yurttaşlar, mevcut bütçe ile bütçe planlamasının unsurları hakkında bilgilendirilir.
- Sürecin saydam hale gelmesi, paranın verimsiz veya yanlış yönlendirilmiş biçimde harcanmasını önler.

Katılımcı bütçenin hedefleri

2. Katılım ve / veya toplum için önemli bir konuda yurttaşlarla birlikte karar alma:

- Yöneticiler, siyasetçiler ve yurttaşlar arasındaki iletişim iyileşir.
- Halkın önemli idari hamleler hakkında farkındalığı artar.

Katılımcı bütçenin hedefleri

3. Harcamaların halkın istek ve ihtiyaçları ile uyumlu olması:

- Halkın katılımı, paranın gerçek ihtiyaçlara göre harcanması hususunda yöneticilere yardımcı olur.
- Adil bir harcama dağılımı için bütçe önceliklerinin gözden geçirilebilmesini sağlar.

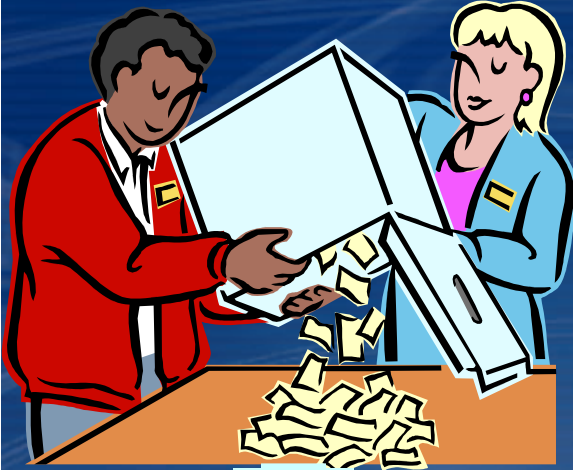

Yerel yönetimin sağladığı yararlar

□ Katılımcı bütçe uygulamasının yerel yönetimlere sağladığı yararlar şunlardır:

1. Daha saydam bir bütçe sayesinde; para, daha verimli kullanılır.
2. Yerel yöneticiler, halk tarafından (haksız eleştiri ve karalamalara uğramadan) daha sağlıklı ve iyi tanınmanın yararlarını görürler.

Yerel yönetimin sağladığı yararlar

3. Yurttaşlar, oluşmasına katıldıkları bütçe kararlarına destek verirler.
4. Demokrasi kültürü ile sosyal uyumluluk ve birliktelik gelişir.
5. Kamu fonları yeterli olmadığında; halkın katılımı, daha sert önlemler alınması konusunda uyumlu ve kararlı olur.
6. Yurttaşlar, siyasetçiler ve yöneticiler arasında bir güven ortamı oluşmasına yardımcı olur.

Yurttaşların sağladığı yararlar

□ Katılımcı bütçe uygulamasının yurttaşlara sağladığı yararlar şunlardır:

1. Yurttaşlar ve yetkililer arasındaki iletişim, demokrasi odaklı hale gelir.
2. Katılımcı bütçe sürecinde yer almak yurttaşları daha aktif, eleştirel, hak arayıcı ve sorumlu yapar.
3. Yurttaşlar birlikte aldıkları kararların nasıl uygulandığını izleyip denetleyebilirler.

Yurttaşların sağladığı yararlar

4. Halkın katılımı, bütçe önceliklerinin revize edilmesine önayak olur; böylece kısa sürede yaşam kalitesini artırmak mümkün hale gelir.
5. Katılımcı bütçeleme, sosyal yeniden yapılanmaya katkı yapar; sosyal adaletin sağlanmasına yardımcı olur.

Ve şimdi...

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

**Şimdi Eskişehir’de
katılımcı demokrasi zamanı...**

Eskişehir'de Katılımcı Demokrasi

Demokrasiye gider

[illegible]